

Aguéligatan 29, minnestavla

Konstnär	Bild och formgivning: Johnny Ekman (f 1945). Text: styrelsen i Avlidna Salakonstnärers Sällskap.
Titel	Minnesplatta Ivan Aguéli
År	2021
Teknik	Gjuten bronsplatta, 40 x 40 cm
Placering	Gatusidan Aguéligatan 29, i trottoaren mot kyrkogården

Text på minnesplattan:

Ivan Aguéli 1869-1917

Bergmästaregatan (nuvarande Aguéligatan) 29 är Ivan Aguélis födelseplats.

Ivan Aguéli – en av svensk konsts förgrundsgestalter. Hans nyskapande, känsliga målningar och inte minst hans texter om konst och konsteorier ger honom en särställning i konstvärlden. Aguélimuseet här i Sala har den största samlingen av hans verk.

Barndomshemmet brann ner natten mellan 13 och 14 september 1880, tillsammans med ett 50-tal gårdar i området mellan Gruvgatan, Stora torget, Södra Esplanaden, Ringgatan och kyrkogården. Byggnaden återuppfördes på samma plats, men revs 1963.

Avlidna Salakonstnärers Sällskap
med stöd av Sala kommun

Utdrag från artikel i Sala Allehanda 12 maj 1941 (hela artikeln längre ner): Referat från Axel Gauffins tal kvällen före i festsalen på Sala stadshotell vid invigningen av utställningen *Våra bästa tavlor*:

ifrån. Det är inte alltid ljusa minnen han hade från Sala. Visserligen hade han här en älskad mor, men här funnos också mörka, dystra upplevelser, bl. a. den stora branden, som ödelade stora delar av staden. Hans mor hade drömt därom i förväg flera veckor, men fadern hade vägrat att akta på hennes varningar och låtit gården vid Bergmästaregatan stå oförsäkrad. Så kom katastrofen och Aguélis' hem med allt vad hans föräldrar ägde blev för-

stört. Fadern fördes förkrossad, halvt medvetslös över till kyrkogården, där han togs om hand. Detta var ett av Ivan Aguélis mörka minnen från Sala.

Efter branden byggdes sedan gården åter upp, den gård som vi nu alla känna till, Bergmästaregatan 29, och där man får hoppas att en minnestavla kommer att sättas upp, som förtäljer om var Salas namnkunnige son sett dagens ljus.

SALA.

Stor eldsvåda. Klockan omkring 10, natten emellan den 13 och 14 dennes, utbröt en härjande eldsvåda här i staden.

Det hemska ropet "elden är lös", ljöd genom våra i detta fall fridsälla bygder, och inom kort hade det härjande elementet ödelagt omkring 50 gårdar eller en femtedel af staden.

Elden utbröt i ett uthus i Kulins f. d. gård och spred sig, gynnadt, som det var, af en ganska god vind, snart till de närbeliggande gårdarne.

Oaktadt de största ansträngningar hämmades elden först, då hela vestra och en del af södra kvarteret blifvit lågornas rof.

Omkring 500 personer äro husvilla.

En nödhjelpskommitté, bestående af borgmästaren Schött, stadsfullmäktiges ordförande kapten Fredenberg, kyrkoherden Forssman, t. f. bergshauptmannen Nordström och fattigvårdsstyrelsens ordförande löjtnant Aminoff, har bildats för att emottaga och utdela de gåfvor, som en menniskoälskande allmänhet vill bisträcka de rätt talrika fattige bland de brandskadade. Nödhjelpskommitténs upprop finnes å annat ställe i denna tidning infördt.

Stadsfullmäktige hafva anslagit 5,000 kr. till nödens afhjelpande.

De omkringliggande socknarna hafva på ett högst berömvärdt sätt biträdt med släckningen.

Länets höfding är här på platsen, och hafva trettio man, en underofficer och en korporal, tillhörande Westmanlands regemente, blifvit hit inkommenderade för bevakning.

Genom den polisundersökning som hållits har icke blifvit utrönt orsakerna till eldens utbrott.

Något meniskolif har under denna eldsvåda icke blifvit spildt och endast en person skadad — dock icke lifsfarligt.

Af det genom elden förstörda är brandförsäkradt i städernas allmänna brandstodsbolag, fastigheter för omkring 400,000 kr. och lösegendom för cirka 200,000 kronor. Öfriga bolags förluster äro ännu icke kända.

Vi återkomma till detta sorgliga drama.

Fredagen den 17 September

Sala, Constantin Lindgréns Boktryckeri, 1880.

Som en förfärlig olycka hemsökt detta samhälle genom den eldsvåda som natten emellan den 13:de och 14:de dennes under stark bläst på några få timmar lade 50 gårdar i Stadens Vestra och Södra kvarter i aska och gjorde omkring 500 personer husvilla, så våga undertecknade med tillförsigt och förtröstan ställa ett bevekande upprop till en barmhertig allmänhet, att så skyndsamt som möjligt komma de olycklige brandskadade till hjälp under de dagar af nöd och bekymmer som ofelbart stunda, då en oblid årstid nu snart står för dörren. Större delen af den fattigare befolkningen, som så oförmodadt drabbats af denna hemska olycka, har beklagligtvis ej haft sina ringa tillhörigheter, som dock utgjorde deras enda egendom, brandförsäkrade, och detta bidrager naturligtvis i ännu högre grad att för dem göra den närmaste framtiden hotande och bekymmersam.

Hjelpsamhetens välvilliga bidrag i penningar, matvaror och kläder emottages med tacksamhet af den i Staden bildade Nödhjelps-Kommittén, bestående af Stadens Borgmästare, Stadsfullmäktiges Ordförande, Församlingens Pastor, Bergslagens t. f. Bergshauptman samt Fattigvårdens Ordförande och Styrelseledamöter.

Inflytande gåfvor från aflägsset boende insändas direkte till Nödhjelps-Kommittén i Sala, men de som sjelf äro i tillfälle att kunna aflemna desamma anmodas vänligen att verkställa detta i Stadens Rådhus på nedre botten till venster i förstugan, der bidragen under nödig kontroll komma att antecknas samt sedan af Kommittén, i mån af de större eller mindre behoven, bland de nödlidande samvetsgrannt fördelas.

Sala den 14 September 1880.

Per Schött,
Borgmästare.

Alarik Fredenberg,
Stadsfullmäktiges Ordförande.

August Forssman,
Kyrkoherde.

Th. Nordström,
t. f. Bergshauptman.

F. Aminoff,
på Fattigvårds-Styrelsens vägnar.

För beredande af bostäder åt personer, som genom eldsolyckan äro husville och sjelfve ej kunna anskaffa sig lägenheter, anmodas vänligen de gårdsägare, hvilka kunna undvara och vilja uthyra rum, att sådant hos Nödhjelps-Kommittén skyndsammeligen anmäla.

Sala den 15 September 1880.

Nödhjelps-Kommittén.

Sala Allehanda 17 september 1880

SALA.

Eldsvådan. Vi vilja i dag fullständiga våra meddelanden, rörande den stora och högst beklagansvärda eldsolycka, som natten till förliden tisdag hemsökte detta samhälle och hotade att i grund tillintetgöra hela staden. Elden, som förut är nämnt, utbröt i måndags afton omkring kl. 10, som man tror uti en stallbyggnad i herr Johanssons och Thulins vid hörnet af torget och Bråstagatan belägna gård och spred sig, gynnad, som den var, af en ej ringa bläst, med en förfärande hastighet till de närbelägna husen, från hvilka många dess innevänare med knapp nöd hunno rädda sina lif, och hade under loppet af några timmar i grund förstört ej mindre än 50 gårdar, eller nästan hela vestra och en icke obetydlig del af södra kvarteret. Ett verkligt eldhaf sträckte sina härjande och allt förtärande lågor från Handtverkaregatan & ena sidan fram till kyrkogården, der de stora omkring densamma varande träden blefvo ett utmärkt värn för hindrande af eldens vidare spridning åt detta håll. Elden begränsades vidare af Ringgatan, torget och Grufgatan. Stadens kyrka med sitt utmärkt vackra torn, värdigt en Nikodemus Tessin, efter hvars ritning det blifvit uppfördt, sedan den stora branden 1736, då hela staden ödelades, hotades flera gånger af de eldflingor, som i tusental omsvärmade densamma. Taket, täckt med tjärad träspån, var på flera ställen antändt; men tack vare det derstädes med vattenpytsar och brandsegel försedda raska manskapet, lyckades man härstädes i rätt tid dämpa elden.

Fram på morgonen kastade sig vinden österut och elden spred sig från de nästan nedbrända husen vid Handtverkare- och Ringgatorna in i ett fjerdde kvarter, der 7 gårdar blefvo lågornas rof. Nu skyndade man att konsentrera alla de krafter af manskap och sprutor, som voro disponibla och lyckades, underbart nog, efter en i allo tapper kamp med det farliga "elementet", vittnande om mod, insigt och uthållighet hos såväl befäl som manskap, att sätta en gräns för eldens vidare spridning. Klockan omkring 5 på tisdagsmorgonen var all fara öfverstånden.

En dyster, vålnadslig taffla förete de talrika, rykande ruinerna efter de femtio förödda gårdarna, och framkalla hos den allvarlige betraktaren idel dystra och själskakande känslor vid tanken på alla de

bittra tårar, som, till följd af den nöd denna eldsvåda bär i sitt sköte, komma att gjutas. Men den Allgode Guden glömmar icke de fattige — likasom Han icke glömmar någon. I många lyckligare lottade medmänniskors hjertan skola säkerligen ädla beslut fattas, hvilka mana dem till sådan handling, att åtminstone den bittraste nöden bland de 500 brandskadade blir afhjelpat.

Nödhjelpskommittén, som sammanträder hvarje dag från kl. 10 f. m. till 1 e. m., utvecklar den berömvärdaste verksamhet, och få vi uppmana hvarjäm och enom, som det förmår — ja, om äfven med den obetydligaste skärf, att icke glömma de brandskadade.

Klockan 3.20 på tisdags morgon afsändes härifrån till Westerås ett extratåg, för att derstädes begära hjälp, hvilken äfven på det välvilligaste lemnades, och voro sprutor och behöfligt manskap i ordning för att hitsändas, då, i anseende till eldens dämpande, hjälpen kontramanderades.

Upsala hade äfven behjertat den stora fara, som var öfver oss och afsände brandredskap med behöflig servis; men då under rättelse mötte vid Wänge station, att all

större fara var öfverstanden, återvände samma.

Många äro de, som under denna stora eldsolycka på ett särdeles förtjenstefullt sätt utmärkt sig och skall det blifva oss ett stort nöje, att, då den mycket respektabla listan blifver tillgänglig nämna deras namn.

Ljusne-ångsprutan, hvilken staden för omkring ett år sedan inköpte, har med sina väldiga vattenstrålar gjort ett utmärkt arbete; likaså sprutan n:o 7. Bergslagens och öfriga sprutor arbetade samtliga väl, skötta,

som de voro af pligttroget befäl och manskap. Kumla och Kila socknars sprutor, den förra anfordrad af landbrukaren Forslund och stationsskrifvaren Ström, den senare af pastor Enhörning och nämndemannen Johansson i Grällsta, hafva på ett högst förtjenstfullt sätt deltagit i det mödosamma släckningsarbetet. Vi tolka förvisso samtliga samhällsmedlemmars känslor, då vi, såväl till nyssnämnde herrar, som till de dem åtföljande Kumla- och Kila-män, fram-bära varma och innerliga tacksägelser för den stora ovärderliga tjenst, de visat detta samhälle under dessa olyckans dagar. Äfven Vester-Löfsta sockens kommunalstäm-mas ordförande, hr Erik Ersson i Sörby, skyndade med 40 raska och arbetsfriska män hit, för att räcka det hårdt pröfvade samhället hjälpsamma händer och hafva derföre gjort sig på det högsta förtjente af vår stora tacksambet.

Något menniskolif, lofvad vare Gud, har icke blifvit spildt, och, oss veterligt, endast en svårare skedad, dock, som man tror,

icke lifsfarligt, nemligen f. handl. Johans-son, hos hvilken elden utbröt. Han blef rätt illa bränd, då han från stallet räddade en häst och vårdas nu på härvarande la-sarett.

Innebrände äro 5 svinkreatur.

De husvilla hafva, så godt sig göra låter, blifvit inqvarterade i staden och hjälpas i sin bekymmersamma belägenhet på det väl-villigaste.

Trenne polisförhör hafva hållits, och har man, då detta skrives, ännu icke kommit till visshet, om anledningen till eldens upp-komst. En stor mängd personer hafva blif-vit hörda, men ingen har haft något af särdeles vigt att berätta. Det som dock gör saken ganska mystisk, och som snarare styrker, än minskar misstanken för mord-brand är, att flera personer några minuter före eldens utbrott passerat stället i fråga, utan att märka hvarken rökluft eller eld.

Af fastigheter äro alla, utom fyra, hvilka icke voro assurerade, försäkrade i städernas allmänna för något mera än 300,000 kr. och lösegendom för omkring 210,000 kr. i bolag af samma namn. Af enskilda bolag hafva endast Svea och Skandia obetydliga risker — det förra 1 å 2 tusen och det senare några hundra kronor.

Flera mindre bemedlade arbetare hade icke sin egendom försäkrad.

Åtskillig lösegendom, hvilken respektive egare säger sig bergat, har bortkommit, men torde få antagas som visst, att allt detta dock icke blifvit bortstulet.

Åtskilliga räakenskaper, tillhöriga Sala bergslag, Sala lasarett och källarmästaren Otto Lindbergs konkursmassa, förvarade hos kamrer Leyonmarck, hvilken vid till-fället för eldsvådan var bortrest, har, tillika med hr Leyonmareks tillhörigheter, blifvit uppbrändt.

Höstmarknaden har, i anledning af den stora eldsolyckan, för året blifvit instäld och säkerligen skola många, detta samhälle tillhörige medlemmar, enas med oss, då vi uttrycka den förhoppning, att årsmarkna-derna, såsom varande för hvarken staden eller orten gagneliga, för alla tider måtte vara slut. Marknadsstånden, tillhöriga sta-den, hafva blifvit lågornas rof, likaså de flesta hus, hvars egare hafva köpt samma, med beräkning, att årsmarknaderna skulle fortfara. Inga talande skäl således mera för dessa medeltidsaktiga tillställningar, som icke på något sätt kan förlikas med senare delen af nittonde århundradets förhållanden.

Kungörelser.

De personer, som under den staden öfvergångna eldsvådan blifvit fränstulna eller eljest på annat sätt förlorat effecter, husgeråd och andra saker, anmodas härigenom att så skyndsamt som möjligt göra anmälan derom å polisvaktkontoret härstädes.

Sala den 18 September 1880.

På Magistratens vägnar

Pehr Schött.

De som under den härstädes natten emellan den 13 och 14 d:s timade eldsvåda bergat eller eljest emottagit och bekommit effecter och saker, hvilka ännu icke blifvit rätte egare tillstälde, anmodas härigenom att ofördröjligen sådant anmäla å polisvaktkontoret härstädes.

Sala den 18 September 1880.

På Magistratens vägnar

Pehr Schött.

För beredande af bostäder åt personer, som genom eldsolyckan äro husville och sjelfve ej kunna anskaffa sig lägenheter, anmodas vänligen de gårds-egare, hvilka kunna undvara och vilja uthyra rum, att sådant hos Nödhjelps-Kommittén skyndsammeligen anmäla.

Sala den 15 September 1880.

Nödhjelps-Kommittén.

SALA.

I släcknings- och bergningsarbetet
under eldsolyckan natten emellan den 13
och 14 dennes hafva, enligt uppgift af vice
brandchefen, doktor N. Seoderus, nedan-
nämnde personer med särskild utmärkelse
deltagit:

Skorstensfejarmästaren Bengtsson,
Guldsmiden och Silfversmeden vid Söderman-
lands regemente Forsman,
Försvärden vid Westmanlands reg. Haxlin,
Smedmästaren Feltmanberg,
Skreddaren Lindblom,
Såtaren Larf,
Bredfågden Rothén,
Boarmästaren Sjöberg från Upsala,
Jungfru Amanda Appelqvist hos kyrkostaden
Forsman,
Gedbjörnsaren Skarf,
Bokhållaren Karl Bröske,
Uppasserskon Maria Rahm,
Jordhund Lofgren,
Lantbrukaren F. Svedberg,
Smedsmästaren Schlegler,
Blecklagaren Berggren,
Blecklagaren Nilsson,
Handlanden Klöggén,
Blecklagaren Brämänder,
Muraren Hedlund,
Gästvaran Fernström,
Gästvaran Lindblom,
Arbetskarlen Kihlström,
F. d. brandsoldaten Kihlström,
Gräfslagaren Holm,
F. d. handl. Danielsson,
F. d. handl. Lundgren,
Rättaren Wallin hos direktör Holmgren,
Drängen Holman hos doktor Nordström,
F. d. handl. Söderström,
Drängen Gustafsson hos handl. Nordstedt,
Blecklagarbörslingen Emil Laven hos Sjöberg,
Barracksmästaren Axel Larsson,
Arbetskarlen Bortlund,
Arbetskarlen Eriksson, Katrinlund,
Brukspatron Wetzervist,
Disponenten Ringdahl,
Löjtnant Aminoff,
Skorstensfejaren Joseph,
Muraren Dalin,
Ogilla prästman Nymän, Skogman,
Blecklagaren Brata,
Handlanden Claes Eriksson,
Bergsmästaren Blom, Främbois,
Fjerdingsmannen Hedberg, Kumla,
Skreddarmästaren Olsson,
Ordföranden i kommunalförbundsstyrelsen i Sala sen
Pettersson, Kila,
Målaregesällen Landberg,
Plåtslagarbörslingen Karl Johansson,
Bokhållaren Fr. Dehlgren,
Vinhandlaren Eriksson,
Drängen Harald Larsson,
Smedsmästaren Lindholm,
Pastor Embörning med manskap och spruta
från Kila,
Lantbrukaren Forstlund och stationsskrifvaren
Ström med manskap och spruta från Kumla,
Orgelisten Holmberg och lantbrukaren Axel
Johansson i Öby med spruta och Åby byamän,
Lantbrukaren Oskar Johansson med spruta
och Rosta byamän,
Stationskarls-förbundsstyrelsen Eriksson och Lind-
ström, Sala.

Vi tillägga:
Doktor N. Seoderus och fabriksör J. A. Lundberg,
De i bergslaget tjänst och från hyttan,
som på ett förtjänstfullt sätt utmärkt sig,
äro, enligt uppgift af herr bergavärdien
Wilbogh, följande personer:

Säcken Berman: Hyttmästaren Gustaf Sköldberg,
Förtjenar synnerligt lofard,
Bergslagsarbetare:
Nr 318 August Ostlund,
Nr 329 C. H. Björk,
Nr 90 A. G. Lindblad,
Nr 4 A. E. Bergqvist,
Nr 355 J. O. Blomqvist,
Nr 363 Anders Hedblom.

**Till förmån för de genom branden
härstädes nödlidande ännar hr Butholm
i Flustret i Upsala anordna en konsert om
torsdag.**

**Vi hänvisa våra läsare till de å första
sidan förekommande, af magistraten utfär-
dade, kungörelser, innehållande uppmaning
till dem, hvilka under eldsvådan förlorat
effekter eller sådana tillvaratagit, att derom
göra anmälan å härvarande polisväktkontor.**

Sala Allehanda 12 maj 1941:

Minnestavla över Aguéli i Sala

önskemål av
dr. Gauffin.

Öppnandet av "Våra bästa
tavlor" en hyllning av
Salas store son.

Den konstsmäckade festsalen i Sala stadshotell var i går fylld till trängsel av Sala-bor och konstvänner från Stockholm, Uppsala o. Västerås, då fru Karin Karsberg i egenskap av ordförande i Kvinnornas beredskapskommitté hälsade välkommen till den märkliga utställningen "Våra bästa tavlor." Överintendenten vid Nationalmuseum Axel Gauffin gav därpå en fascinerande bild av Salas store son Ivan Gustave Aguéli och även dr Carl Friberg berättade med rörelse i stämman om den store konstnären.

Fru Karsberg riktade i sitt välkomstanförande ett tack till alla dem, som möjliggjort utställningen genom att ställa sina konstverk till förfogande, till dr Friberg och professor Fähræus för deras arbete, till

Forts. på sjätte sid

Sala-utställningen "Våra bästa tavlor" öppnas av överintendenten Axel Gauffin (ovan). Därunder den trio, som ordnat utställningen — dr Friberg, fru Karsberg och professor Fähræus. framför en tavla av Karl Nordström.

Forts. från sid. 1

MINNESTAVLA...

Forts. fr. sid. 1.

löjtnant Gustaf Thorsell som skänkt en tavla till utlottning, till pressen etc.

Dr Gauffin öppnade därefter utställningen. Han uttalade inledningsvis sin stora glädje över att få komma till Sala och närvara vid denna märkliga kultur- och konstmanifestation.

När man som jag en följd av år "olovandes" sysslat med Ivan Agueli — på ett sätt som förskräckt konstföreningen — måste man glädjas över att få vara med i hans födelsestad och se det intresse, som här finnes för hans minne. Agueli sökte icke berömmelse, utan strävade blott efter en egen inre tillfredsställelse, sade tal. I sin hemstad var han främmande och oförstådd under livstiden, och han räknade heller eldrig själv med någon förståelse härifrån. Det är inte alltid ljusa minnen han hade från Sala. Visserligen hade han här en älskad mor, men här funnos också mörka, dystra upplevelser, bl. a. den stora branden, som ödelade stora delar av staden. Hans mor hade drömt därom i förväg flera veckor, men fadern hade vägrat att akta på hennes varningar och låtit gården vid Bergmästaregatan stå oförsäkrad. Så kom katastrofen och Aguelis hem med allt vad hans föräldrar ägde blev förstört. Fadern fördes förkrossad, halvt medvetslös över till kyrkogården, där han togs om hand. Detta var ett av Ivan Aguelis mörka minnen från Sala.

Efter branden byggdes sedan gården åter upp, den gård som vi nu alla känna till, Bergmästaregatan 29, och där man får hoppas att en minnestavla kommer att sättas upp, som förtäljer om var Salas namnkunnige son sett dagens ljus.

Ty han var en stor man, en av banbrytarna inom konsten, framhöll dr Gauffin. Det är underligt att tänka sig, huru långt före sin tid denne konstnär var, och huru starkt intryck våra unga konstnärer ha fått av hans konst.

Verken av hans hand ha varit spridda över Europa och är så fortfarande delvis, vilket försvarat Agueli-forskningen. Man träffar på hans alster i bibliotek i Frankrike o. Italien, men ännu återstå säkerligen en hel del. Den tidning han i början av seklet utgav i Egypten tillsammans med dr Insabato på italienska och arabiska under sin tid som islamisk politiker, var länge som bortspad. Energiska efterforskningar gjordes i Egypten och Italien, men förgäves. Så kom för halvtannat år sedan en bibliotekarie på Nationalmuseum in till mig med en packe tidningar, som han funnit i en skrub. Han trodde de skulle kunna vara av värde för mig. Och det voro de sannerligen, ty det var en svit från nr 1 till 26 av Aguelis tidning, som dr Wohlin troligen tagit hem, men aldrig hunnit registrera. Dessa tidningar blevo en av de källor, genom vilka en del av Aguelis liv kunde klariäggas.

Ivan Agueli var oförstådd i livet, men vi få ej förhäva oss och sätta oss till doms över dem, som ej förstodo att uppskatta hans konst. Ty huru många förstå sina medmänniskors dyrbara egenart? Det är därför en av de lärdomar vi kunna göra av Aguelis liv, att söka förstå varandra — och hjälpa varandra. Och hjälpa vill även denna utställning.

Mätte den locka 100-, ja, 1,000-tals besökare och samla medel, som sko-

stättliga anförande, och förklarade därpå utställningen öppnad.

Dr Friberg höll efter dr Gauffins anförande ett tal, vari han bl. a. yttrade:

Ännu finns här en och annan som minns John Gustaf Agelii från 70- o. 80-talen och hans tidiga ungdom. Flera minnes honom givetvis från 1911. Han var en underlig figur på våra gator i sin uppseendeväckande och torftiga dräkt. Den Ivan Agueli, som på allvar ville duellera med Carl Laurin, som sköt på torearen i södra Frankrike och fick en minnesbete i ansiktet vid anarkistkrakel var nog tämligen känd. Men den Agueli däremot, konstnären av Guds nåde, mystikern, muhammedanen, språkgeniet, den betydande och erkände konstkritikern, den Agueli, som dr Gauffin genom årslånga mödor uppdragat åt oss alla har väl ej förut varit känd. Motsättningen mellan Aguelis ekonomiska misär, hans ständiga nödpör till den arma modern, det usla kyffet till bostad, stundom under Paris broar, å ena sidan samt storheten i hans syften å den andra är slående, sade tal, och gav med några glimtar ur A:s liv bevis för sitt påstående.

Det religiösa grunddraget gjorde honom till en troende muhammedan, hans allvarliga strävanden att göra islam till en världsreligion oroad ett imperium... Allt ifrån sin ungdom var han damernas svurne riddare, hans mannaålders stora kärlek inspirerade hans konst och betvang honom, att på hennes kallelse gå mot fängelse och kanske ännu värre lidanden. Skottet i Denis ökade genom en värld. Den utfattige Salapojken ville lära en gammal kultur nation hederns och humanitetens enklaste lagar. Genom sitt värdiga uppträdande inför rätta och högheten i sina avsikter tilltvang han sig sina domares aktning...

Störst är han för oss i sin konst och i den enkelhet, vari han visste att omsätta sina brinnande skönhets-syner. En gång, när han ånyo passerade Egypten utan att få stanna där, klagade han bittert:

"Var gång jag ser en palm, där jag långt in i min själs innersta av undertryckt längtan att få måla den och därmed all öknens storhet och stillhet."

Det tragiska i hans bortgång, just när han mänskligt att döma stod vid sina drömmars mål, när äntligen hans verk skulle få vittna om vad han ville, påverkar oss smärtsamt men också hemlighetsfullt.

En gång skänkte oss prins Eugen en av sina vackraste Agueli-taylor. Var det hans avsikt blott och bart att pryda upp vårt rådhus. Måhända en djupare tanke. Kanske: "Vårda hans minne. Han ville stort och kunde mycket." Manande skall den nu hänga däruppe i sin ensamma skönhet, tala till stadens fäder och säga dem: Giv oss äntligen en gång ett hem åt den konst, som så kan inspirera unga sinnen till ödmjuk strävan och manligt gåd. I tankarna bygga vi detta hem därborta vid vår minnesrika kungsgård i samband med det blivande museet, kanske of-tare i det stolta medborgarhus, som skall bli bildningens och konstens högborg i vår stad, sade tal, o. riktade slutligen ett tack till dr Gauffin för hans välvilja att öppna utställningen.

Efter det högtidliga öppnandet av konstutställningen gav bestyrelsen för densamma lunch i hotellets matsal för ett 40-tal inbjudna, främst överintendent Ax. Gauffin, professorerna H. S. Nyberg och R. Fähræus, Uppsala, lektor G. Erdtman, jämte andra representanter för Västerås konstförening samt pressen.

Den goda och varma stämning som dr Gauffin och dr Friberg genom sina anföranden vid öppningshögtidligheten åstadkommit förstora-des ytterligare under lunchen. Knap-past tillföre torde en festmåltid avnjutits på stadshotellet i Sala under vilken sådana av blivande

ræus som utalade ett tack till utställningens primus motor dr Carl Friberg, vilken han betecknade som den bästa kännare av konst på denna sidan Stockholm. Vidare framförde han ett tack till fru Karin Karsberg, initiativtagare o. den outtröttliga medarbeterskan vid den lyckade utställningens ordnande. Även ingenjör And. Diös fick motta ett tack för det sätt på vilket han ordnat möjligheterna för hängande av tavlorna. Professor Nyberg fick motta en eloge för sina bidrag att göra solokonstnären Agueli känd o. uppskattad. Sitt med starkt bifall mottagna anförande slutade tal. med ett leve för Sala. Dr Friberg uttalade sin glädje över att minnesutställningen kunnat komma till stånd och inte minst glad var han över syftet äreminne över den märklige salaso-nen Agueli. Till sist framförde han sitt tack till alla som bidragit med konstverk för att göra utställningen så omfattande och sevärd som möjligt.

Överintendent Gauffin uttryckte sin glädje över att han fått vara med och deltaga i hedrandet av min-net av en av i många avseende märkligaste personer och åt vilkens personlighet och konstnärsskap han ägnat ingående studier. Tal. slutade med att framföra gästernas tack. Professor Nyberg, Uppsala gav i ett längre anförande några glimtar från Aguelis liv i Egypten och särskilt om hans redaktörskap i tidskriften Rivista-italica islamica och tidningen Il Couvito.

Både prof. Gauffin och dr Friberg berörde i sina tal Aguelis blida, för-synta gamla mor. På dagen för so-nens upphöjelse i födelsestaden för också doktor Friberg i sällskap med prof. Fähræus en stund före utställ-ningsens öppnande till hennes grav, som de blomstersmyckade.

En ganska intressant upptäckt gjorde dr Gauffin i samband med utställningen. En tavla hade i kata-logen tillskrivits Fahlkrantz, men prof. Gauffin rättade omedelbart detta fel. Det var nämligen en duk av Pehr Hillerström.

Utställningen hålles öppen varje vardag kl. 12—1, och 1—20 utom på tisdag, då utställningen är stängd för allmänheten på kvällen.

Aftonbladet
14 november 1943

Minnestavla över Ivan Aguéli.

Nu beslutad i Sala.

SALA, söndag. 14/11.

Stallmästaregården vid Berginästaregatan i Sala — Ivan Aguélis barndomshem — får nu en minnestavla över den geniale målaren, myetikern och språkgeniets. Stadsfullmäktige har nämligen nu beslutat anslå medel samtidigt som man uppdrögar åt Sala konstförening att låta utföra tavlan i enlighet med det förslag som uppgjorts av professor Carl Eldh, en av Aguélis konstnärsvänner under Paris-åren.

Tavlan, som skall utföras i Ingabergskalksten med Aguélis porträtt inristat, skall om möjligt sättas upp till konstnärrens 73-årsdag, som infaller den 24 maj nästa år.

Minnetavla över Ivan Aguéli.
när J. G. Agelli.

Stallmästaregården i Sala har fått namnet efter Aguélis far, veterinär Johan Gabriel Agelli, som kom till staden 1859. Hans första hustru dog, och ett andra äktenskap upplöstes genom skilsmässa. Under ett besök i Stockholm lärde han känna en ung, mörkögad skönhet, Anna Kristina Nyberg — en enkel bonaflicka från Vilka i Dalarna; bekantskapen stiftades i kungliga slottets kök genom en kökfru från Sala. Han förälskade sig häftigt vid första ögonkastet, och det stod inte på färrin bröllopet stod.

Anna Kristina blev mor till John Gustaf Agelli, som konstnären ursprungligen hette, innan han ändrade namnet. Fadern avgadade sonen, men förtroendet förbyttes i avoghet när denne sk skänningom visade sig omöjlig för skuldstudier och i stället började svärma för att bli målare, medan däremot den blida modern visade stor och varm förståelse för sonens brinnande håg.

Veterinär Agellis hårdhet var känd i staden. En organist i Norrby har i en vissamling om Salaborgarna på 1870-talet givit en bild av stallmästaren, där det bl. a. heter:

En särdeles tolång du har
att kunna dina hustrur baka,
Har du samma osed kvar,
då måste mänskligheten jassa.

Det finns ännu en och annan som minns Aguéli från hans tidiga barndom. Men flera minnas honom från de enstaka tillfällen då han efter sina irrfärder i Frankrike och Orienten visade sig i Sala för att hälsa på modern — en bisarr figur, skäggig och skrudad i fotsid dräkt med underlig huvudbonad.

A.B.

Alan.

Sala konstförenings SA styrelse 24/11-51

sammanträdde på fredagskvällen på arbetsförmedlingens lokaler under ordförandeskap av rektor G. Flodström. Man tittade därvid bl. a. på ett par donationer, som gjorts under året, en skiss till fontän, som föreningen fått motta av skulptören David Wretling samt en akvarell som donerats av Uppsala-konstnären Anders Finn. Skulpturen beslöt man deponera på arbetsförmedlingen och akvarellen på stadsbiblioteket. Vidare såg man på en del grafiska blad ur dr. Fribergs samling, vilka också skänkts till konstföreningen.

Beträffande kommande utställningar så skulle man försöka få hit Riksförbundets för bildande konst vandringsutställning "Staden" vilken man kunde räkna med att få först i nov. 1952. Underhandlingarna med textilkonstnärinnorna Annemarie Forsberg och Marianne Richter Stockholm pågår om en utställning i Sala på värkanten. I samband därmed kommer konstföreningen ev. att anordna en barnteckningsutställning och utställning av glas. Den s. k. Aguéli-plaketten, vilken skall sättas upp på Ivar Aguélis födelsehus i Sala, och till vilken stadsfullmäktige redan 1943 anslagit 800 kr. var också på tal vid fredagens sammanträde. Carl Eldh har kontaktats, men på grund av sjukdom har denne varit förhindrad att än så länge lämna något definitivt besked huruvida han kan åta sig uppdraget.

Konstföreningens tavelsamling på samskolan kommer i fortsättningen att hängas i skolans korridorer.

Dragning på konstföreningens lotteri kommer att äga rum i mitten av dec. Bl. a. utlottas 3 graffit, en teckning av Kurt Buström, en oljemålning av Sture Svensson, en olja av Eje-stad och en skulptur av Wretling samt böcker. Det sammantagda värdet på de utlottade föremålen blev vid senaste årsmötes beslut till max. 1.200 kr., vilket betyder en höjning med 200 kr. från föregående år.

Sala stad köper Aguéliska gården? ^{VLT. 27/4-53}

Konstföreningen
skall undersöka
möjligheterna

Sala konstförening fattade vid sitt årsmöte på söndagen ett beslut som hålls med glädje av alla salabor. Man beslöt nämligen undersöka hurvida det skulle vara möjligt för Sala stad att förvärva Aguéliska gården Bergmästargatan 29.

I denna gård, som ligger strax intill kyrkan, föddes den berömda salamonen konstnären Ivan Aguéli, och konstföreningen har länge haft för avsikt att låta förfärdiga en minnestavla av skulptören Carl Eldh att upphängas på fastigheten.

Fastigheten äges nu av gårdägaren Oskar Lindqvist och inrymmer fyra stora lägenheter samt ett rum och kök och ett enklrum på tredje botten.

Den gård vid Bergmästargatan 29 i Sala, där konstnären Ivan Aguéli föddes år 1869.

Det mindre huset på gårdstomten.

Aguéli föddes år 1869. Den egentliga impulsen till måleriet gav honom gotlandsnaturen. Större delen av sitt liv vistades han i utlandet. Han emigrerade till Barcelona 1917. Tack vare prins Eugens aktiva intresse räddades hans kvarlåtenskap till Sverige.

Konstföreningens årsmöte utvalde häradssekreterare G. Ahlin till ordförande och i övrigt utvaldes glasmästare C. G. Ahlgren, kontorist Folke Gatlund och f. stadsrådsgårdsmästare J. E. Lenn. Nyvald i styrelsen blev redaktör Alko Johansson.

AGUELISAMLINGEN:

SA 29/4-53

Nationalmuseum på Sala-rekognoscering

Fil. lic. Gertrud Kerner, förste intendent på Nationalmuseum, besökte på tisdagen Sala för att på ort och ställe bilda sig en uppfattning om stadens möjligheter att överta ansvaret för den Augélisamling, som i vanliga fall finns på Nationalmuseum. Lokaler lämpade för ändamålet växer inte på trä'n i Sala, men det finns dock en del, som kan ifrågakomma.

I går gjorde doktor Kerner en rundvandring i Sala tillsammans med två representanter för konstföreningen, häradssekreterare Gustav Eison Alin och assistent K. G. Bergman, samt DK-ordf. Ivar Ohman som stadens repr. Rådhusets, Stadshotellets festsal och läroverksamhetens möjligheter ventilerades, och samtliga dessa lokaler kan användas för ändamålet ansåg man. Däremot kan Augéligården knappast komma ifråga.

Besöket i går var närmast att betrakta som en rekognoscering och det är ännu för tidigt att yttra sig om vad resultatet kan bli. Nationalmuseum har emellertid en mycket positiv inställning.

SP 27/4-53

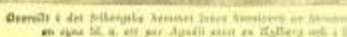
Lämplig lokal i Sala sökes för Aguéli-samling

Frågan om placeringen av framtidens doktor Carl Fribergs efterlämnade samling Aguéli-tavlor är nu på tapeten igen. Doktor Friberg donerade ju huvudparten av sin samling till Nationalmuseum, dock med det förbehållet att tavlor skulle deponeras i Sala. Intendent Gertrud Kerner, som närmast har saken om hand, kommer till Sala på tisdagen för att undersöka om det finns någon lämplig lokal för ändamålet.

I samband med Sala konstföreningens årsmöte på söndagen framkastades ett förslag om att man skulle försöka intressera Sala stad att inköpa Aguéligården för ändamålet. Föreningens styrelse fick i uppdrag att undersöka saken närmare och ev. kontakta drätselkammaren och gårdens ägare i saken.

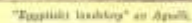
Beträffande den minnestavla över I. Aguéli som Carl Eldh fått i uppdrag att utföra och som sedan skall upphängas på Aguéligården, meddelades att ingenting blivit gjort åt saken ännu. Konstföreningens ordförande, häradssekreterare G. Alin, har försökt att få personlig kontakt med konstnären för att förhålla sig i saken, men inte lyckats därmed.

*Får Sala konstmuseum
till 100-årsminnet av
Ivan Aguélis födelse*

the latter part of the article: "The
little finger (index) is the
the last one of the fingers".

— Större delen i det planerade medborgarinitiativet består av, förslagsvis, nya- och utskärpningar².

... med 1:10 till Sula konst-
töring. som handlar om att

I SALAS AGUÉLI-MUSEUM

Bergvästergatans 29 i Sala är Ivan Aguéli barndomshem.

KULTURLIVET i Sala får idag en prunkande fjäder i hatten. I och med Aguéli-museets invigning förverkligas konstnärslärens och stadsfiskarens Carl Fribergas önskan att hans Aguéli-samling skulle bli tillgänglig i Sala för stadens egna invånare och för alla besökare av det svenska målerkonstens konst.

Det vittnar en del om de Fribergas betydelse för det Sala, där han blev något av "fint man", att museet inryms i ett etablissemanngård som också var de Fribergas verk, badhuset i Sala. Ovanför badhuset Sala-ber hänger nu i f.d. hotellskolan den förnämliga Aguéli-samlingen samt de Fribergas donation av annan, förtärlig svensk konst. Den förvaltas av Nationalmuseum och Sala konstföre-

sning — där museets intendent Kåge Bergman är en drivande kraft — och dessa skall också i samråd göra de fortsatta inköpen till museet. Ty det var donatorernas önskan att museet skulle utvecklas, främst i syftet att belysa den konstperiod under vilken Aguéli verkade.

Vi tänker kanske närma oss på fransk konst, som kan belysa det moderna genombrottet, där ju Aguéli själv var av stor betydelse för svenskt vidkommande, säger de Gertrud Berner på Nationalmuseum. Det finns en sammanfattning av de Fribergas donerade. För avkastningen har vi redan köpt en Toulouse-Lautrec, en Helmer Oslund och en Yngve Berg. Samt inte att förglomma — Aguélias byråteckning av fadern-veterinären i Sala.

MINNEBILDER av Ivan Aguéli — och dog för fyrtiofem år sedan — finns det fortfarande kvar hos en del äldre Sala-ber. Fru fröna Tingström-Carlson såg honom en bet midnattsmardraz skynad över kullerstenstorgets kläd i en hurrig påsmåsk. Hon träffade honom också en gång hos sin morbror — boktryckaren Ehrnfri-

Nyberg, som var Ivans barndomsvän och lekamrat och som alltid blev uppökt när den exotiska främningen i sin luggsittas klädad hopstade Stockholm.

— Väst var han original och allierat "Ivan Aguéli" ett bekymmer med sina ständiga böver om pengar. Hon trodde nog inte heller så mycket på hans måleri, lika litet som hans projekt att sälja vintravur på torget i Sala och Västerås. Det blev bättre när prins Eugén gav honom ett eriksnan-

de. Gården där Aguéli växte upp är ett rappa, lila medfart hus vid Bergvästergatans 29 mitt emot kyrkogården. Det skall snart rivras.

CARL FRIBERG började samla konst ganska sent. Aguéli-intresset grundades när han av gamla fru Aguéli — han var husläkare i familjen — fick en påbudsutlös i gåva. Hon letade samlat generat fram den ur ur gärderna.

I den fribergiska samlingen dominerar porträtten och aktskilderna. I museet finns för närvarande 25 oljeskildringar och 35 teckningar. Det är den största Aguéli-samlingen utanför Nationalmuseum.

I Sala skildrade doktoras vänkrets friskt om "Fribergas fula flickor" på väggarna. Nu kan man vänta att "de fula flickorna" blir en stor tillgång för Sala, deras konstnärliga värde kommer att bestå.

Aguélias ställning som en skildring i svensk konsthistoria och som föregångsman för den moderna konsten är oomvistad. Han var en "naturalismens döddräva", hans konst allierat konsekvent sedd mot ett fantastiskt liv fylld av märkligheter och kyskott. Han var språkgeniet, globetrottern, anarkisten, djurvännan, kort sagt något av ett universalgeni. Men splittrad och rotlös. Hans konst är den reellaste strövan efter klarhet och samling.

Och han visste sin bestämmelse. Hans egen profetia kunde stå över örrum till museet: "Otyckligtvis måste jag säga, jag är dömd att leva ty min konst skall en dag öfverlära mitt livs excentriciteter."

DEN FRIBERGSKA samlingen täcker om inte utförligt så ganska belysande de olika skaparperioderna i Aguélias liv. Hans tidigaste måleri från Gotland och Stockholm omkring 1890 finns det fina prov på. Den ungdomligt friska Hav och Domkyrkan i Visby hörde till denna första produktion, som Karl Nordström tyckte om och tog hand om medan 21-årsringen gav sig ut i världen. I Frankrike skulle den unge Aguéli träffa Pauline Bernard och lära sig den estetiska stilen, börja sitt slutna färg- och formbygge, gå sin egen väg före alla andra i Norden. Till ungdomstiden hör också en av de berömda stadsbilderna från Stock-

holm, en tom gata med gula husgavlar och blå himmel, utsträckt i ösighet.

MEN SOM SÄGT porträtten och nakenstudier dominerar i trycket. Den stora centralskildringen Sittande kvinna, befigur, det oöfverbländade porträttet av Munc Hunt — väntanen och kallvannen. Porträtten präglas av Aguélias distans till människorna. Dragen är kraftiga, ibland brutala, uttrycket är kyll, överskänsligt. Där i grönt som kanske minst följer detta möster, det är mera konventionellt verkert, här ändå ett jacken: den blå, inatvända flickan.

Inför Aguélias porträttstuder tankar man på hans ord: "Jag vill göra porträtt i järn, snitt och gjutet. Spänningen i stadsmännens ansikten verkar hämrat på."

Flicka i blått — en ungdomsförställelse från Visby, anses det — finns inte med i samlingen här.

som den kända sittande man. Dessa Elson ytterligare fem målningar kommer dock enligt donationerklaringen att tillföra museet så småningom.

FÖR AGUÉLI, som i sina brev talade om otivsel i stora städer, betydde landskapet som personlig erfarenhet och mystisk upplevelse mer än människorna. I landskapen återfann han sig själv, hans bilder åter speglar själstillstånd i samlingen finner man bl.a. ett storskönt egyptiskt landskap med en palmträd, Allt är tygthet, stillhet. Bilden är värd från livet — som en mystikers flykt från livets sken mot en evig sanning.

Det finns också några landskap från de stora turisterna i Frankrike och Spanien, små subtila skildringar som är mer underbart färglande i sin tråkiga medelstid.

I ETT VITRE RUM — som kan strymmas för tillfälliga utställningar — hänger den andra delen av samlingen med Karl Nordströms Gamla prämar från Åren omkring 1890 som konsthistorisk pendang till Aguélias tidiga bilder. Av Karl Nordström finns också ett Carl Larsson-liknande motiv från Göss samt kolteckningar daterade i början av 1900-talet. Medan Aguéli utvecklas mot kulister i Paris målade Leander Engström den Malisepåverkade, norrländska kvällsbild som hänger mitt emot Helmer Oslunds. Även Krixans porträtt av Bror Hjorth ingår liksom ett litet landskap från Jämtland av sålbarbörige Victor Forsell. Och i fonden ligger Carl Kybergas skilda Vintan.

Ivan Aguéli är i fint sällskap när hans konst nu åter kommer tillbaka till Sala.

B P - n

4 december 1963

Aguéligårdens tur att skatta åt förgängelsen

Många av de gamla saneringsmogna fastigheterna i Salas centrala delar skattar åt förgängelsen i år. Inom kort är även den s.k. Aguéligården på Bergmästaregatan ett minne blott. Rivningen av gårdshuset har pågått en tid, och nu har turen kommit till huvudbyggnaden.

När rivningen är klar har man fått fram en stor tomt i hörnet Bergmästaregatan-Gruvgatan, o. de gamla kåkarna ersätts i sinom tid av ett stort hyreshus, som byggs av Byggnadsfirman And. Diös.

Att kalla den byggnad, som nu är under rivning, Aguéligården

är egentligen att de den oförtjänt ära. Den vittberömda målaren Ivan Aguéli föddes visserligen på denna plats 1869 och växte upp här men det var i en byggnad, som strök med vid branden 1880. Ivan Aguélis fader, som var stallmästare, lät uppföra den nuvarande byggnaden på samma tomt.

V_{ST} TORSDAGEN DEN 9 JAN. 1969

Hundra år sen Aguéli föddes Sala sätter upp minnesplatta

På hundraårsdagen av Ivan Aguélis födelse — den 24 maj — får Nationalmuseums minnesutställning vernissage på Aguélimuseet i Sala. Intendent Gertrud Serner gör utställningen, som efter starten i konstnärens födelsestad går ut på turné i landet.

Sala konstförening planerar att samtidigt sätta upp en enkel minnesplatta vid Bergmästaregatan 29 där Aguéli föddes, berättar intendent Kåge Bergman.

Huset finns inte längre kvar. Men plattan kan i stället anbringas på det nuvarande huset eller också i kyrkogårdsmuren intill. Det är åtminstone de två alternativ som diskuteras inom konstföreningen. Man har tänkt sig en enkel minnesplatta med text.

Intendent Kåge Bergman vid Aguélimuseet hoppas också att museets samlingar på jubileumsdagen — pingsafton — skall kunna utökas med ett nytt konstverk.

Det finns en del pengar disponibla ur dr Fribergs donation, som förvaltas av Nationalmuseum. Personligen hoppas jag på antingen en målning av prins Eugen eller en av Carl Wilhelmson, som båda hade direkta kontakter med Ivan Aguéli, säger hr Bergman.

Jubileumsutställningen skall sammanställas av målningar från Aguélimuseet och Nationalmuseum samt ett antal ur privat ägo.

Vi räknar också med att kunna använda material ur utställningens katalog till den katalog över museets samlingar som vi saknat hittills men som vi nu ska försöka åstadkomma, säger hr Bergman.

"Stadsbild", en målning på Aguélimuseet i Sala, som skall pryda utställningsaffischen.

Vestmanlands Läns Tidning 9 maj 1969

Förutom de ovan nämnda årtalen 1941-1969, när minnestavlan varit på tal, så framförde Aguélimuseets Vänner ett förslag 2012 om minnestavla med medel ur *Sala Sparbanks kulturfond*. Medlen användes dock det året till Jan-Erik Svennbergs moské, som placerades på en holme i dammarna men brändes sorligt nog ner efter en tid.

2018 föreslog Avlidna Salakonstnärers Sällskap kommunen att medel ur Sala Sparbanks kulturfond skulle användas för en minnestavla, men då fanns inga pengar i fonden.

2020 fanns vår ansökan kvar, men fortfarande inga medel. Då erbjöd sig Kultur & Fritid att bekosta gjutningen av bronsplattan och monteringen i trottoaren om Avlidna Salakonstnärers Sällskap tog fram ett förslag till utformning och höll i kontakterna med gjuteriet.

Och nu, 24 maj 2021, är den på plats.

Bilder från utplaceringen av minnestavlan med Satu Bergsten, Johnny Dahlberg och Jonny Eriksson, Sala kommun, 21 maj 2021:

Invigningen 24 maj 2021, deltagare:

- Beatrice Björkskog, ordförande i Sala Konstförening
- Anders Wigelsbo, kommunalråd
- Anders Westin, ordförande i Kultur- & Fritidsnämnden
- Satu Bergsten, planeringsingenjör Gata/Park
- Elizabeth Söderström, informatör, Sala kommun
- Mikael Stenkvist, journalist, Sala Allehanda
- Agneta Sonnebo, styrelseledamot Avlidna Salakonstnärers Sällskap
- Thomas Kumlin, styrelseledamot Avlidna Salakonstnärers Sällskap
- Maria Kumlin, Avlidna Salakonstnärers Sällskap
- Johnny Ekman, styrelseledamot Avlidna Salakonstnärers Sällskap

Fr. v. Anders Westin, Thomas Kumlin, Maria Kumlin, Satu Bergsten, Elizabeth Söderström, Mikael Stenkvist, Beatrice Björkskog, Anders Wigelsbo och Agneta Sonnebo.

Aguéligatan 19.29.69

vill stadsfullmäktiges ordförande Bertil Elgstedt döpa om en del av Bergmästaregatan till — delen mellan Gruvgatan och Ringgatan — för att därmed understryka stadens uppskattning av en av sina "stora söner".

Att valet fallit på just denna gata motiveras givetvis av att Stallmästaregården, den fastighet där den berömde konstnären föddes för 100 år sedan, låg utmed denna gata. Konstföreningen hade planer på att sätta upp en minnestavla på gatuhuset, långt innan detta revs för några år sedan för att lämna plats för dagens moderna bostadsfastighet, men planerna har tyvärr inte kunnat realiseras. Hr. Elgstedts uppslag om namnbytet presenterades vid Aguéliminnetts firande i våras och blev livligt applåderat. Nu har dock den goda idén fastnat i byggnadsnämnden, sedan stadsingenjören ansett det vara olämpligt att byta namn på en del av en gata. Istället föreslår han att Bergmästaregatan döps om till Aguéligatan för att därigenom eliminera den ofta förekommande namnförväxlingen med Bergmästaregatan. Därmed skulle dock anknytningen till Ivan Aguélis födelsehus och närmaste barndomsmiljö gå förlorad. Någon större olägenhet av att den lilla, bilfria gatstumpen med bostadshus endast på en sida — på den andra ligger gamla kyrkogården —, får ett annat namn än fortsättningen norr om Gruvgatan är svårt att se.

Stadsingenjörens i och för sig riktiga påpekande om namnlikheten mellan Bergmästare- och Borgmästaregatorna kunde justeras genom att den sistnämnda förlänades ett nytt namn men Aguéligatan bör förbehållas den gata, där namnet hör mest hemma.

~~Borgmästaregatan~~ 2.9.69 VLT Borgmästaregatan blir Aguéligatan

Borgmästaregatan i Sala — mellan Kungsgatan och Gruvgatan — kommer att byta namn. Byggnadsnämnden beslutade enhälligt på måndagskvällen uttala sig för att det namnet skall bli Aguéligatan.

Stadsfullmäktiges ordförande Bertil Elgstedt hade föreslagit att Bergmästaregatan — mellan Ringgatan och Gruvgatan — skall kallas Aguéligatan.

Byggnadsnämnden ansåg dock att det var sämre att döpa om en del av gatan när man nu kunde få ett nytt namn på Borgmästaregatan — som ofta förväxlas med Bergmästaregatan.

Byggnadslov beviljades för verkställare Knut Israelsson för

enfamiljshus på tomten nr 14 i kv. Gullvivan, plåtslagare Bertil Löfgren för nybyggnad av uthus på fastigheten Ulvsbo 1:22, plattsättare Martin Hedlund för "solrum" på stadsägan nr 645 i kv. Bokverket samt brandman Kurt Lindström för tillbyggnad av uthus på stadsägan nr 48 H Fridhem.

Förslaget till ändrad stadsplan i kv. Rådhuset skall ställas ut.

Från Sala horisont

Aguéligatan

Stadsfullmäktiges ordförande, kyrkoherde Bertil Elgstedt, föreslog i våras i samband med att man firade hundraårsminnet av Aguélis födelse, att någon gata i staden skulle döpas till Aguéligatan. Då, i våras, fick förslaget livliga applåder. Kyrkoherden tycks närmast ha tänkt på gatustumpen mellan Gruvgatan och Ringgatan. Där låg på sin tid det hus där konstnären föddes. Konstföreningen planerade en gång att sätta upp en minnestavla på denna "stallmästargård". Men så långt hann man inte, förrän byggnaden revs och ett modernt hyreshus byggdes längs hela denna gata eller snarare gatubit. Sedan lade sig byggnadsnämnden i saken. Stadsingenjören ansåg att det var olämpligt att byta namn på bara en del av en gata och menade att det var bättre att ändra namnet på Borgmästargatan till Aguéligatan, och som tidningarna redan följt detta förslag, och motiverat beslutet med att namnlikheten mellan Bergmästargatan och Borgmästargatan är så stor att det förvillande för många, fast värre namnlikheter finns. Jag känner personer som har svårt

att skilja på Bergmästargatan och Bergsmansgatan, troligen beroende på att de känner alltför dåligt till stadens historia för att veta vad som menas, eller menades, med en bergmästare och en bergsman.

I och för sig bör man vara rädd om stadens gamla gatunamn. De ger något av Salas historia. Försvinner ett gatunamn är det snart glömt. Vem vet nu var Hantverkargatan gick? Ändå är det inte så förfärligt länge sedan namnet försvann. Naturligtvis bör Sala ha en Aguéligata. Den borde dock inte vara gamla Borgmästargatan, som inte har ett dugg med konstnären att göra. Vi har en Schweringata, en Forsellesgata, en borgmästare Lundbergs gata, en Carl Friberggata, en Bovingata. Man är egendomligt inkonsekvent vid namngivandet av gator. Varför heter det borgmästare Lundbergs gata men bara Bovingatan? Bovin var också en borgmästare. Han dog i Hedemora 1894. Den som vill veta mera om honom kan studera Johan Näsmarks stora bok Sala stad.

Som sagt, staden bör ha en Aguéligata, men den borde vara den gatubit som direkt har med konstnären att göra. Nu är det väl för sent att ändra saken, tyvärr.

Vaskare-Jan

VLT 4.9.69

JAG VAR NEDERLAGSTIPPAD, MEN ...

Hela Bergmästaregatan döps om

Aguéligatan blir det nya namnet

SA.
31.10.
69

— Jag var nederlagstippad, men. . .

Den kommentaren kunde Sala-fullmäktiges ordf. Bertil Elgstedt med tillfredsställelse fälla då han på torsdagskvällen klubbade namnet Aguéligatan för hela (!) Bergmästaregatan. Hr Elgstedt hade föreslagit, att den del av

Byggnadsnämnden och drätselkammaren lade helt andra aspekter på frågan och förordade i stället att Borgmästaregatan skulle döpas om till Aguéligatan. Bl. a. pekade man på, att två så lika namn som Borgmästaregatan och Bergmästaregatan ofta förväxlas och ansåg det därför lämp-

ligt att utmönstra det förstnämnda. Genom den vändning frågan nu tog i stadsfullmäktige blir bara ett av de två så likartade gatunamnen kvar, och därmed har byggnadsnämndens syfte med en namnändring på Borgmästaregatan ändå blivit tillgodosett.

Det var hr Gunnar Flod-

Bergmästaregatan, som ligger mellan Gruvgatan och Ringgatan, skulle få namnet Aguéligatan. Detta för att hedra stadens store son, Ivan Aguéli, som en gång hade sitt hem vid denna gata.

ström som i stadsfullmäktige "vände strömmen" — det är ju annars mindre vanligt att ett förslag från de förberedande instanserna inte går igenom.

— Det är glädjande att Aguélis namn knyts till en gata i staden, sade hr Flod-

Forts. sid. 7 **5**

5

Forts. från sid. 1

ström. Man måste ju konstatera, att detta är det enda internationellt sett stora namn som Sala har att peka på. Jag tror inte att Sala riktigt förstått värdet av detta. Det har däremot Postverket, som inför 100-årsminnet av Aguélis födelse gav ut en mycket förnämlig serie frimärken — som samtidigt blev god PR för Sala.

Hr Flodström noterade vidare det glädjande i att slaget om Aguéligatan kommit från stadsfullmäktiges ordförande och att det avsåg den del av Bergmästaregatan där konstnären en gång hade sitt hem. Beklagligt är det då, när teknikererna tagit hand om detta för att klara ut ett problem med namnförväxling.

Jag skulle gärna se att hela Bergmästaregatan fick namnet Aguéligatan, sade hr Flodström. Det är en av våra huvudgator — besökande som kommer till järnvägsstationen tar sig via den upp mot stadens centrum. Det kanske dock är litet för revolutionärt att föreslå nytt namn på hela Bergmästaregatan och därför vill jag yrka bifall till hr Elgsteds förslag, slutade han.

Två namn på samma gata — inte bra

För byggnadsnämndens synpunkter talade dess ordf., hr David Färnqvist. Han underströk, att två så lika namn som Borgmästaregatan och Bergmästaregatan ställt till mycken förtret. Att en gata har två namn, som det skulle bli enligt hr Elgsteds förslag, kunde heller inte anses tillfredsställande.

Aguélis namn blir väl inte mindre hedrat av att det ges åt Borgmästaregatan, sade hr Färnqvist, som pekade på att det finns flera gatunamn i Sala som är knutna till personer, utan att dessa bött vid de aktuella gatorna.

— Att en del gator uppkallats efter personer, som aldrig bott vid dem, är inget argument för att vi inte skulle ge Aguéli den rätta gatan, påpekade hr Flodström. Är det problem med att "dela" en gata är detta lätt avhjälpt — jag föreslår att hela Bergmästaregatan döps om till Aguéligatan.

Ja, detta sistnämnda förslag blev också det som antogs av stadsfullmäktige — utan votering.

Borgmästaregatan—Aguéligatan

Drätselkammaren tillstyrkte vid sitt sammanträde på tisdagen byggnadsnämndens förslag om att Borgmästaregatan döpes om och får namnet Aguéligatan.

BORGMASTAREGATAN BLIR AGUÉLIGATAN

Borgmästaregatan i Sala skall försvinna — d.v.s. bara namnet. I stället skall gatan i fortsättningen heta Aguéligatan. Detta beslutade byggnadsnämnden vid sammanträde på måndagskvällen.

Och då försvinner också den i många sammanhang förekommande förväxlingen av Borgmästaregatan och Bergmästaregatan.

SA 4. 11. 69

AGUÉLIGATAN POPULÄR NYA NAMNET OMTYCKT

— Svårt att stava, i synnerhet för folk som inte är från Sala, tycks vara den enda invändningen mot att Bergmästaregatan byter namn till Aguéligatan.

Beslutet om namnbyte fattades av stadsfullmäktige i torsdags kväll. Nu skall protokollet justeras och sedan tar det ytterligare tre veckor innan beslutet träder i kraft. Sedan skall nya namnskyltar tillverkas och sättas upp. Det dröjer alltså ett tag till innan vi kan börja använda det nya namnet.

För pastorsexpeditionen medför namnbytet en del extra arbete. Men det räknar man med att klara på ett par dagar. Det blir samma arbete som om alla på Bergmästaregatan flyttade till en ny gata.

Några klagomål framfördes inte trots extra arbetet och Aguéli är ju välkänd, så namnet blir nog inte svårt att arbeta in.

Postmästare Olle Ekman tror inte heller att det nya namnet skall bli något problem.

— Det gamla namnet hänger väl med ett tag, men kommer förmodligen att försvinna med åren.

Postmästaren är övertygad om att postens personal i många år kommer att klara post till Bergmästaregatan utan extra problem.

Folket, som bor utefter Bergmästaregatan har heller inget emot namnbytet. Mest besvär blir det för glasmästare Sven Victorson:

— Jag har ju den gamla adressen tryckt på kvitton

och räkningar, men det går väl att stämpla över. Jag tycker att det nya namnet är trevligt. Aguéli är ju ett välkänt namn här i Sala, men det kan väl bli vissa problem med stavningen.

Fru Signe Larsson har bott 52 år på Bergmästaregatan, men hennes enda kommentar till namnbytet var:

— Bara trevligt.

— Det är svårt att säga eftersom det inte uttalas som det stavas, men jag tycker ändå att det är trevligt. Nu slipper vi förväxling med Borgmästargatan och Bergsmansgatan, sa fru Anna-Britta Ljung.

— Spelar ingen roll vad gatan man bor på heter, tycker Kenneth Eriksson, som är ny i Sala.

AGUÉLIGATAN PÅ PLATS

Olof Ljunggren har satt Aguéligatan på plats. Nu finns inte längre någon Bergmästaregata i Sala.

Namnet Bergmästaregata har nu för all framtid försvunnit ur Salas stadsbild. På tisdagen plockades de gamla skyltarna ned och i stället sattes nya skyltar upp med namnet Aguéligatan. Namnbytet beslutades av stadsfullmäktige redan den 30 oktober förra året till minne av den berömde konstnären och salasonen Ivan Aguéli.

Förslaget om namnbytet väcktes av kyrkoherde Bertil Elgstedt som ansåg att gatan mellan Gruvgatan och Ringgatan borde uppkallas efter den berömde salasonen. Byggnadsnämnden gick emot och föreslog i stället namnbyte på Borgmästaregatan.

Men sedan rektor Gunnar Flodström påpekat att Ivan Aguéli föddes i ett hus efter Bergmästaregatans södra del strandade tankarna på Borgmästaregatan. En ny tvist seglade upp. Fabrikör David Färnkvist framhöll olämpligheten av två namn på samma gata och ställde sig på byggnadsnämndens sida.

Resultatet blev en form av kompromiss sedan rektor Flodström ändrat sig och i stället föreslog att skifta namnet på hela Bergmästaregatan från

Väsbygatan till Ringgatan.

Genom beslutet blev det också slut på de ständigt återkommande förväxlingarna mellan Berg- och Borgmästaregatan.

Namnen var lite för lika har det visat sig under årens lopp men å andra sidan lär det ta en tid innan det nya namnet har ätit sig in i salabornas medvetande.

Nu skriver vi Aguéligatan istället för Bergmästargatan

Historiskt var det i Sala tisdagen den 17 februari 1970. Då framträdde det synliga beviset på att vi fått en "ny" gata i Sala – Aguéligatan. Det var den dagen då Bergmästargatan slogs ihop, även om det förmodligen kommer att ta sin tid innan det namnet ändras ut ur folks medvetande. Framför allt kommer det väl att märkas på postkontoret.

Början på historien skrevs redan under våren 1969 då kyrkoherde Bertil Elgstedt, tillika ordförande i stadsfullmäktige, vid en lunch som gavs i samband med firandet av Agneta minne, räste sig upp och föreslog att den berömda Salasönnen skulle hedras med att få en gata uppkallad efter sig. Kyrkoherde Elgstedt hade då i tankarna den del av Bergmästargatan, som sträcker sig från Ringgatan till Gruvgatan. Förläggningen med glädje från ett håll medan det möttes med skepsis från ett annat.

Men kyrkoherden gav sig inte så lätt. Han motionerade om namnbytet, skrev brev till drätselkammaren och tog upp frågan till behandling så fort det gavs tillfälle.

Att trogen får sin lön och det med rätta visar det sig då vi kommer till nästa historiska datum.

Torsdagen den 30 oktober kunde kyrkoherde Elgstedt i stadsfullmäktige klubba för att hela Bergmästargatan skulle byta namn och övergå till att heta Aguéligatan. Det är nog ingen överdrift att påstå att bakom det klubbade låg den mycket styrka och glädje.

Byggnadsnämnden o. drätselkammaren hade förordat att skulle det bli namnbyte så skulle det ske på Bergmästargatan.

Men kyrkoherden stod på sig och fick hjälp av dåvarande rektorn, nuvarande skötselrektören Gunnar Flodström. Bergmästargatan blev Aguéligatan!

100 år efter sin födelse fick alltså Salasönnen Ivan Aguéli sitt namn inregistrerat hos byggnadskontoret.

Det var ett sådant där tillfälle i stadsfullmäktige, som det kommer mycket sällan. Allting går och stämningen säger, säger kyrkoherde Bertil Elgstedt vid minnet av den 30 oktober 1969.

Idag känns det bra och glädjen är fullständig då gatuskyttarna är uppsatta, förtärliga. Vi har väntat länge på dem och nu finns de alltså där.

"PENSIONÄR"

Har länge Bergmästargatan haft sitt namn har vi förgäves sökt utforska, men det råder väl inget tvivel om att det var en "pensionär" som gick till vila i går.

Namnet Bergmästargatan kan man härleda till gruvan som så mycket annat i Sala. Det var för att hedra de gamla bergmästarna vid gruvan som gatan fick sitt namn. Bergmästaren som var bergmästarens störste rival om makttinnehav. I gruvan härskade bergmästaren – i staden bergmästaren. Aldrig möttes de två och länge har de gått sida vid sida med en mur av hat mellan sig. Parallellt har de löpt de båda gatorna (Bergmästargatan och Bergmästargatan) o. gjort syn för saken om den gamla striden deras namngivare stod för. I dag står bergmästaren som segrare. Men bergmästaren är en god förlorare och skulle säkert inte haft något emot att få sitt namn utsuddat ur stadsbilden genom att en berömd Salakomstnär tog hans plats.

Ove Lindkvist var en av dem som var med och skrev historia på tisdagen då namnet Bergmästargatan ersattes med Aguéligatan.

Sala Allehanda 18 mars 1970

Västra kvarteret.
Fotografi tagen dagen efter branden den 13 september 1880.

Aguéligården i Sala

Bilden återfinns i "Diös bygger vidare" av år 1974 och återger en akvarell utförd av Folke Östlund, Sala. Ägare till tavlan är Sten Klemme, Sala.

Aguéligården, dåvarande Bergmästaregatan 29, som den tedde sig när Ehrendahls hade kvarter där. Anna Aguéli, konstnären Ivans mor, bodde i en lägenhet om två rum och kök en trappa upp i huset med två fönster på gaveln hitåt. T.v. "kammarens" ett fönster, genom vilket hon ibland vinkade, när RP gick förbi, t.h. salens ett fönster.

I bakgrunden skymtar först den gård, som i tur och ordning ägts av veterinär Boström, familjen Carlgren (Inga Nybergs föräldrar) och familjen Eriksson (släktingar till Lars Östensson på Sala sparbank).

Längst bort den Svanbergska gården, där RP och hennes mormor hade skolhushåll åren 1923–26. På nedre botten, den del som syns på bilden, hade Matilda Svanberg arbetsförmedling och i lägenheten däröver bodde familjen Svanberg.

Bakom fönstret längst upp på gaveln av Aguélihuset bodde Alma Gustafsson som ogift. Hon gifte sig sedermera med postiljonen och drätselkammareordf. Eric Gustafsson och kom då att ha som granne på Valla, nuvarande Ö.Thulegatan, bl.a. Frida Ehrendahl och makarna Palm.

Okänd konstnär, *Branden 13-14 september 1880 i Sala*, oljemålning 59 x 89 cm. Väsby Kungsgårds samlingar.

”Mannen i förgrunden med vit mössa uppges vara N. Aug. P. Rothén, Sala.” enligt notering i inventarieliggaren på Väsby Kungsgård.

Målningen skänkt till Sala Hembygds- och Fornminnesförening 1920 av dir. August Kjellén, Sala.

Avlidna Salakonstnärers Sällskap tar gärna emot information om du vet något om konstnären. Ring 076-106 82 20 eller maila info@salakunst.se